

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «НА ПЕРЕТИНІ ЕПОХ. ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА: ФЕНОМЕНОЛОГІЯ, ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАСЛІДКИ, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ»

Науковий захід, присвячений 110-й річниці початку Першої світової війни (1914—1918 рр.), відбувся 27—28 вересня 2024 р. у Чернівцях. Його організаторами стали Інститут історії України НАН України, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича та Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника. Конференція об'єднала дослідників із різних міст нашої країни (Київ, Чернівці, Івано-Франківськ, Львів, Харків, Суми, Черкаси, Тернопіль та ін.), а також Польщі й Німеччини.

Відкрив форум директор Інституту історії України НАН України академік *Валерій Смолій*, наголосивши у своєму виступі на рефлексіях представників академічного середовища з приводу подій Великої війни та аналогіях із сучасною російсько-українською війною. Ці тези докладніше розвинув член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії України XIX — початку XX ст. Інституту історії України НАН України *Олександр Реєнт*. Доповідач простежив зміни в політичній свідомості українців часів війни, підкреслив, що процес «розлучення з імперією», який розтягнувся на століття, має завершитися остаточною трансформацією свідомості українського народу від безініціативного «обивателя» до «народу, свідомого цінності свободи».

Цитування: Добржанський О., Христан Н. Міжнародна наукова конференція «На перетині епох. Перша світова війна: феноменологія, геополітичні та гуманітарні наслідки, історична пам'ять». *Український історичний журнал*. 2025. № 1 (580). С. 270—272. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.01.270>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Декан факультету туризму Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника д-р іст. наук, проф. *Володимир Великочій* у своєму виступі звернув увагу учасників конференції на те, що внаслідок війни 1914—1918 рр. у світовому політикумі усталилися етноніми «Україна», «українці», які замінили поширені до того назви «Галичина», «Малоросія», «русини», «малороси». На думку доповідача, справжнім рушієм процесів соборництва стало політично зріле суспільство Східної Галичини, Північної Буковини й Закарпаття. Яскравим прикладом визрівання ідеї національної єдності були масові віча з вимогами української соборності та гаслами «Бажаємо до України!». Довершили формування цієї ідеї національні військові формування. Вінцем боротьби став акт злуки УНР і ЗУНР. Сформована впродовж 1914—1918 рр. ідея національної єдності залишається стрижнем стійкості українців й у часи повномасштабної війни з російським агресором.

Ідеї соборності також було розглянуто й у виступі д-ра іст. наук, проф. Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича *Олександра Добржанського*. Як зазначив доповідач, війна стала болісним випробуванням для українців Буковини, котрі страждали від наслідків російських окупацій, кровопролитних боїв на теренах краю й безпідставних переслідувань населення австрійською владою.

Геополітичні наслідки Великої війни проаналізував член-кореспондент НАН України, завідувач відділу воєнно-історичних досліджень Інституту історії України НАН України *Олександр Лисенко*. Фахівець детально обґрунтував тезу про те, що наміри путінської пропаганди продовжувати стверджувати, буцімто «Україну створив Ленін», зазнали «повного краху та стали виявом безсилля сучасної Росії». Теперішня російсько-українська війна вже набуває рис протистояння глобального масштабу й «колективний Захід» має зосередитися на зособах, які могли б убезпечити світ від нової світової війни.

Наприкінці пленарного засідання відбулася презентація колективної монографії «Велика війна 1914—1918 рр.: осмислення трагічного досвіду», підготовленої викладачами факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, а також колегами з інших наукових інституцій, зокрема й закордонних.

Після пленарної частини конференції розпочалася секційна робота. Перша секція окреслила український вимір Великої війни. Друга секція зосередила свою увагу на її мілітарному аспекті, питаннях тактики і стратегії ведення бойових дій, участі в них окремих збройних формувань на теренах України. Під час роботи третьої секції було представлено соціальний та економічний виміри війни. Доповіді четвертої секції присвячувалися соціально-гуманітарним аспектам аналізованого історичного періоду. Дослідники окреслили проблеми становища населення у прифронтових районах, у тилу, зосередилися також на проблемі біженства. Історіографічні, джерелознавчі доповіді п'ятої секції стосувалися перспектив нового прочитання відомих наративів і необхідності нових підходів до інтерпретації джерел. Учасники шостої секції звернулися до феномену суспільної пам'яті про Першу світову війну.

Проведений захід переконливо засвідчив, що на сьогодні війна 1914—1918 рр. втратила статус «забутої» чи «незрозумілої». Матеріали конференції опубліковано до початку її роботи*.

Надійшла / Received 12.10.2024

Олександр ДОБРЖАНСЬКИЙ

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

Oleksandr DOBRZHANSKYI

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

Назарій ХРИСТАН

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

Nazarii KHRYSTAN

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

* На перехіді епох. Перша світова війна: феноменологія, геополітичні та гуманітарні наслідки, історична пам'ять. Міжнародна наукова конференція, присвячена 110-й річниці початку Великої війни 1914—1918 рр. Чернівці, 27—28 вересня 2024 р.: Матеріали і тези доповідей. Наук. ред. О. Добржанський. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2024. 160 с. (URL: <http://resource.history.org.ua/item/0018212>).